25/11/2020

Ο ναός που εκκλησιαζόταν ο Μακρυγιάννης

/ Ορθόδοξες Προβολές

Ο ναός της Αγίας Αικατερίνης βρίσκεται πολύ κοντά στο μνημείο του Λυσικράτους και συγκεκριμένα μεταξύ των οδών Χαιρεφώντος, Λυσικράτους, Γαλανού και Γκούρα στην Πλάκα.

Πρόκειται για ναό τετρακιόνο εγγεγραμμένο σταυροειδή βυζαντινού ρυθμού του 11ου αιώνος μ.Χ. Αρχικά ήταν αφιερωμένος στους Αγίους Θεοδώρους. Έχει υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις, σε σημείο που ο βυζαντινός χαρακτήρας του, να είναι πλέον ευδιάκριτος μόνο στον τρούλο και στην εξωτερική πλευρά του ιερού βήματος. Σήμερα λαμβάνουν χώρα εργασίες στηρίξεως και αποκαταστάσεως του βυζαντινού τμήματος του ναού.

Ο ναός αναγέρθηκε στην τοποθεσία όπου προηγουμένως βρισκόταν παλαιότερη πρωτοχριστιανική βασιλική, της οποίας τα ίχνη είναι ακόμα ορατά στην εσωτερική αυλή του σημερινού ναού. Ο αρχικός ναός είχε χτιστεί με τη σειρά του

επάνω σε ερείπια αρχαίου Ιερού της θεάς Αρτέμιδος, κατά το έθος των βυζαντινών να οικοδομούν βυζαντινούς ναούς πάνω σε αρχαίους ελληνικούς ναούς. Μπροστά από τον Αρχαϊκό Ναό πιθανότατα λειτουργούσαν ρωμαϊκά λουτρά, που κατασκεύασε ο Αυτοκράτορας Αδριανός (117 -138 μ.Χ.).

Ο σημερινός ναός λοιπόν αναγέρθηκε στο δεύτερο τέταρτο του 11ου αιώνος μ.Χ. (1025 – 1050 μ.Χ.) και ήταν αρχικά αφιερωμένος στους Αγίους Θεοδώρους.

Η παντελής έλλειψη ιστορικών πηγών δεν μας επιτρέπει να γνωρίζουμε αρκετά πράγματα για το διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της ανεγέρσεως του ναού και του 18ου αιώνος μ.Χ., όπου φαίνεται να είχε ήδη περιέλθει σε κακή κατάσταση, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά.

Στις 19 Φεβρουαρίου 1767 μ.Χ., ο μητροπολίτης Αθηνών Βαρθολομαίος, με τη μεσολάβηση του Σιναΐτη πρωτοσύγκελου Ιωνά και με τη συγκατάθεση των προυχόντων της τουρκοκρατούμενης Αθήνας, δώρισε την εκκλησία στην μονή της Αγίας Αικατερίνης του Όρους Σινά. Η εκκλησία δηλαδή μετατράπηκε σε μετόχι της Μονής του Σινά, προκειμένου να διαμένουν εκεί οι Σιναΐτες μοναχοί, κατά τις επισκέψεις τους στην Αθήνα. Ο Ιωνάς εν συνεχεία επισκεύασε τον ναό και τον αφιέρωσε στην προστάτιδα του Σινά, Αγία Αικατερίνη. Ανάμνηση του γεγονότος ότι ο ναός παλιότερα ήταν αρχικά αφιερωμένος στους Αγίους Θεοδώρους αποτελεί η ασημένια εικόνα του τέμπλου, ευρισκομένη αριστερά αυτή της Αγίας. Στις 19 Φεβρουαρίου 1767 μ.Χ., ο μητροπολίτης Αθηνών Βαρθολομαίος, με τη μεσολάβηση του Σιναΐτη πρωτοσύγκελου Ιωνά και με τη συγκατάθεση των προυχόντων της τουρκοκρατούμενης Αθήνας, δώρισε την εκκλησία στην μονή της Αγίας Αικατερίνης του Όρους Σινά. Η εκκλησία δηλαδή μετατράπηκε σε μετόχι της Μονής του Σινά, προκειμένου να διαμένουν εκεί οι Σιναΐτες μοναχοί, κατά τις επισκέψεις τους στην Αθήνα.

Οι Σιναΐτες με τον καιρό αγόρασαν, παρακείμενες εκτάσεις, συνολικής έκτασης 4 περίπου στρεμμάτων επεκτείνοντας τα όρια του μετοχίου τους. Οι φοίνικες που κοσμούν τον προαύλιο της Εκκλησίας έως τη σήμερον, είναι φυτεμένοι από τότε!

Κατά την διάρκεια της ελληνικής επαναστάσεως η εκκλησία, της Αγίας Αικατερίνης πλέον, υπέστη σοβαρές ζημιές. Το 1839 μ.Χ. λοιπόν πραγματοποιήθηκαν εργασίες επισκευές του ναού διά τις ανάγκες του εκκλησιάσματος, μετά προσθηκών στη βόρεια, στη νότια και τη δυτική πλευρά του ναού. Στους εξέχοντες τακτικά εκκλησιαζομένους ενορίτες της μεταεπαναστατικής περιόδου υπήρξε στρατηγός Μακρυγιάννης (διέμενε στη γωνία των οδών Μακρυγιάννη και Διάκου).

Το 1889 μ.Χ. ο αρχιεπίσκοπος Σιναίου Πορφύριος Α’, μετά από σχετικό αίτημα των ενοριτών της Αγίας Αικατερίνης αναγκάστηκε να πουλήσει το μετόχι στη Μητρόπολη Αθηνών, περίπου στο μισό της αξίας του, και να το αντικαταστήσει με άλλο.

Το 1927 μ.Χ. επισκευάστηκε και ο τρούλος, ο όποιος όμως έγινε κατά τι ψηλότερος. Σήμερα η εκκλησία είναι τρισυπόστατη, με το δεξιό παρεκκλήσιο αφιερωμένο στον άγιο Αντώνιο (ημερομηνία εορτής 17 Ιανουαρίου) και το αριστερό στην αγία Σοφία και τις τρεις θυγατέρες της (ημερομηνία εορτής 17 Σεπτεμβρίου).

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο ναός του 11ου αιώνος μ.Χ. ήταν τετρακιόνος εγγεγραμμένος σταυροειδής βυζαντινού ρυθμού με συνεπτυγμένο ιερό και νάρθηκα. Η στέγαση του κεντρικού τμήματος, πριν την επισκευή του, εξωτερικά και εσωτερικά σχημάτιζε σταυρό. Το ιερό είχε μικρό μήκος και το τέμπλο βρισκόταν μεταξύ των ανατολικών κιόνων για να του αυξήσει τον λειτουργικώς απαραίτητο χώρο. Η αρχική πρόσοψη και το εσωτερικό του ναού υπέστησαν δυστυχώς σοβαρές αλλοιώσεις συν τω χρόνω τ με προσθήκες και επιδιορθώσεις. Ο τρούλλος, αλλά και ολόκληρη η δυτική κεραία του ναού κατεδαφίστηκαν και ανακατασκευάστηκαν εξ΄ ολοκλήρου.

Το Ιερό Βήμα, στην ανατολική του πλευρά, που καταλήγει σε τρεις πλινθοπερίβλητες αψίδες σε συνδυασμό με τα κουφικά της τοιχοποιίας και την αργολιθοδομή στο κάτω μέρος των τοίχων, καταδεικνύουν την ηλικία του ναού. Η μεσαία από αυτές τις αψίδες έχει τρία συνεχόμενα μονόλοβα αψιδωτά πλινθοπε[1]ρίβλητα παράθυρα, ενώ οι άλλες δύο από ένα μονόλοβο. Βάσει του πλινθοπερίκλειστου αυτού συστήματος τοιχοποιίας μπορούμε να σχηματίσουμε κάποια εικόνα σχετικά με την μορφή του αρχικού ναού.

Τα δύο κορινθιάζοντα με φύλλα καλάμου κιονόκρανα του κυρίως ναού, που σώθηκαν από τις δραστικές νεώτερες επεμβάσεις είναι spolia σε δεύτερη χρήση και ανόμοια μεταξύ τους.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Στο εσωτερικό του Ναού, το πρώτο πράγμα που τραβάει την προσοχή του επισκέπτη είναι ο υπερυψωμένος τρούλος του σταυροειδούς Καθολικού του Ιερού Ναού, κειμήλιο του Ναού αποτελεί η μαρμάρινη Αγία Τράπεζα, που στηρίζεται σε ενεπίγραφο τεμμάχιο στύλου της κλασικής εποχής.

Τα δάπεδα, τα εσωτερικά επιχρίσματα και το τέμπλο είναι όλα νεώτερα.

Ο Ιερός Ναός, κοσμείται με αρκετές αξιόλογες φορητές εικόνες διαφόρων εποχών και τεχνοτροπιών. Οι σημαντικότερες εξ αυτών είναι οι κάτωθι:

Α) ο Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος (Κρητικής Σχολής 15ου αιώνα μ.Χ.)

Β) η εφέστιος εικόνα του Ιερού Ναού της Αγίας Μεγαλομάρτυρος Αικατερίνης, στο δεξιό μαρμάρινο εικονοστάσιο (Λαϊκής Τεχνοτροπίας 17ου αιώνα)

Γ) η ένθρονος Αγία Αικατερίνη στο αριστερό ξύλινο προσκυνητάριο αποτελεί έξοχο δείγμα λαϊκής τέχνης της Τουρκοκρατίας.

Δ) ο Άγιος Σπυρίδων Επτανησιακής Σχολής (18ος αιώνας μ.Χ.)

Οι έξι εικόνες του τέμπλου δεν είναι ιδιαίτερης καλλιτεχνικής αξίας όμως η ασημένια ένδυσή τους αξίζει την προσοχή μας καθότι είναι έργα των καλύτερων οίκων αργυροχοΐας της πόλεως των Αθηνών, που κατασκευάστηκαν το πρώτο τέταρτο του 20ου αιώνα μ.Χ..

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η αγιογράφηση έγινε από τον Γ. Δ. Καφή ή Καφετζιδάκη στα τέλη του 19ου αιώνα μ.Χ..

Πηγή: byzantineathens.com